

YETİŞME SÜRECİNDE AİLENİN TUTUMU, MESLEKİ YETERLİLİK VE YENİLİKÇİLİĞİN GİRİŞİMCİLİK POTANSİYELİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE BÖLGESEL FARKLILIKLAR AÇISINDAN BİR BAKIŞ: ARTVİN VE KAHRAMANMARAŞ KARŐILAŐTIRMASI

Fikret SÖZBİLİR*

ÖZ

Alan yazında girişimcilik potansiyelini etkileyen birçok bireysel özellik yer almıştır. Bu çalışmanın amacı, mesleki yeterliliğin ve yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerindeki etkisinin belirlenmesidir. Ayrıca, söz konusu değişkenlerin bireyin yaşadığı yere göre farklılaşmasının yanı sıra girişimci adayının yetişme döneminde ailesinin kendisine karşı tutumu ve girişimcilik potansiyeli arasında bir ilişkinin olup olmadığını incelemektir. Bununla birlikte sonuçlara dayalı olarak yaşanılan yerin, yetişme döneminde ailenin tutumu ve girişimcilik potansiyeli arasındaki ilişkiye, mesleki yeterlilik ve yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerindeki etkisine ilişkin öneriler sunmaktır. Bu alan çalışmasında 180 girişimci adayından anket yardımıyla yaşadıkları ile yetişme dönemlerinde ailelerinin tutumuna, mesleki yeterlilik ve yenilikçilik algularına ilişkin veriler toplanmıőtır. Elde edilen verilerin analizi SPSS 24.0 programı ile yapılarak tablolar hâlinde sunumu yapılmıştır. Elde edilen bulgular, bireyin yaşadığı yere göre girişimcilik potansiyelinin ve yenilikçiliğinin farklılaşmadığını ancak mesleki yeterliliğin farklılaőtığını; mesleki yeterliliğin ve yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi olduğunu, yetişme dönemlerinde ailelerinin tutumu ve girişimcilik potansiyeli arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Yetişme Tarzı, Mesleki Yeterlilik, Yenilikçilik, Girişimcilik Potansiyeli

ABSTRACT

Many features were included in the literature that improve the entrepreneurial potential. This study aims to determine the impact of vocational competence and innovation on entrepreneurship potential. Likewise, it is to examine whether the subject variables differ in terms of the place they live, and whether there is a relationship between the attitude of the family towards them during the growing period and

---

* Yrd. Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Hopa İİBF, İşletme Bölümü Öğretim Üyesi,
ORCID: 0000-0003-2665-1795, fsozbilir08@hotmail.com.

entrepreneurial potential of the entrepreneur candidates. In addition, it is aimed to provide recommendations based on results regarding relationship among the place they live, their family's attitude during upbringing and entrepreneurship potential; and effect of vocational competence and innovation on entrepreneurship potential. In this empirical study, the data on perceptions concerning the place they live and family's attitude during upbringing, vocational competence, innovation and entrepreneurship potential was gathered by means of a questionnaire from 180 participating entrepreneur candidates. Data was analysed with SPSS 24.0 software and it was presented in tables. The findings showed that the potential of entrepreneurship and innovativeness do not differ but vocational competence has been differentiated in terms of the place they live. The findings also showed, vocational competence and innovation have positive and significant impact on entrepreneurship potential. Additionally, it is determined that there is a significant relationship between family's attitude during upbringing and entrepreneurial potential of the entrepreneur candidates.

Keywords: *Upbringing, Vocational Competence, Innovation, Entrepreneurship Potential.*

Rekabetin yoğun olduğu serbest piyasa ekonomilerinde girişimcilik faaliyetleri gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır (Luecke, 2010: XIV). Girişimciliğin öneminin anlaşılması ve artmasına bağlı olarak girişimciliğe yönelim de artmıştır. Son yıllarda girişimciliğe yapılan sermaye yatırımlarındaki artış, girişimciliğin nicelik ve nitelik olarak artışını da beraberinde getirmiştir (Top, 2006: 36; Bozkurt ve Erduran, 2013: 58). Girişimcilik, bilgi toplumuna dönüşümle birlikte internetin getirmiş olduğu mekândan bağımsız ticaret kolaylığı ve lojistik sektöründeki gelişmelere paralel olarak daha fazla bireyin ilgi odağı hâline gelmiştir. Ticari ilişkiler bakımından sınırların önemini kaybettiği küreselleşen dünyamızda bilgisini ve becerisini iyi kullanabilenlerin ve yenilikçi olabilenlerin girişimcilikte rekabetçi avantaj sahibi olacakları düşünülmektedir. Bu bakımdan herkese açık hâle gelen küresel ekonomide daha rekabetçi bir ortam oluşması, yenilik, yaratıcılık ve yönetim faaliyetlerinin bütünleştiği bir girişimcilik olgusunu güçlendirmiştir (Özkul, 2007: 344; Teece, 2009: 4). Genel perspektiften girişimcilik, ülke ekonomilerinin gelişmesi için dinamik bir güç olmasından dolayı büyük bir öneme sahiptir (Bozkurt ve Erduran, 2013: 59). Başka bir ifade ile girişimcilik faaliyetleri, kalkınma için ekonomik bir temel oluşturarak, sosyoekonomik gelişmenin işleyişini etkinleştirmede önemli katkı sağlamaktadır (Pech ve Cameron, 2006: 61; Teece, 2009: 186-188). Bu kapsamda Türkiye'de girişimciliğin yaygınlaştırılması amacıyla KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) tarafından; uygulamalı girişimcilik eğitimi alan ve hazırladığı girişim (iş) projesi kabul edilen girişimci adaylarına hibe, faizsiz kredi vb. bazı destekler sağlanmaktadır. Ancak, girişimde bulunarak bir işi kurmak ve onun sürdürülebilirliğini sağlamak girişimin ilk yıllarında çok kolay olmamaktadır.

Girişimciliğin, yeterli sermayesi olan herkesin başlayıp yürütebileceği bir iş olduğu kanısı oldukça yaygın olmasına karşın gerçekleşen sonuçlar bu kanının yanlış olduğunu ortaya koymuştur (Alpkan, Keskin ve Zehir, 2002). Bir girişimde bulunurken öncelikle girişimde bulunulan iş/meslekle ilgili yeterli bilgi, birikim ve deneyime sahip olmak gerekir (Teece, 2009: 10). Herhangi bir deneyimi olmayan, yapacağı iş ile ilgili iş çevrelerini, tüketici kitlesini, tedarikçileri vb. paydaşları tanımayan ve onlar tarafından da tanınmayan birinin girişimciliği sadece sermayesini kullanarak mal veya hizmet alım satımı olarak görmesi yanıltıcı bir bakış açıdır. Girişimcilikte başarının ilk adımı mesleki yeterliliğe sahip olmaktır. Mesleki yeterlilik, girişilen iş/meslek alanında bilgi, birikim, deneyim, beceri ve yetenek sahibi olmakla sağlanır (Pech ve Cameron, 2006: 61; Wang vd., 2013: 262).

Yenilikçilik, girişimin sürdürülebilirliğini sağlayan diğer önemli bir unsurdur (Teece, 2009: 4-7; Wang vd., 2013: 261). Girişimci; hedef kitlesinin gereksinimlerini iyi belirlemesi, bu gereksinimleri karşılayabilecek kapasiteye sahip olması ve hepsinin ötesinde yenilikleri takip etmekten daha çok ihtiyaç yaratacak düzeyde yenilikte öncü olması durumunda varlığını sürdürebileceğini bilmelidir. Yenilikçi bir girişimci; yeni fikirlere açık, çalışanlarının yenilikçiliğini ve yaratıcılığını destekleyen ve teşvik eden ve kendisi de sürekli yeni bir şeyler yapmak için çabalayan girişimcidir (Tokat, 2007; Basım vd., 2009: 31, 34). Günümüzde girişimcilerin hedef kitlesinin büyük çoğunluğu bilgi toplumundan oluşmaktadır. Bilgi toplumu yeniliklere önem vermektedir. Dolayısıyla girişimcilik kavramının bilgi toplumu bağlamında doğru olarak anlaşılması, yorumlanması ve bu unsurun etkin bir şekilde değerlendirilmesi gerekir (Müftüoğlu ve Durukan, 2004).

Girişimcilik potansiyeli ise girişimci adayının sahip olması gereken olanaklar ve avantaj sağlayacak unsurların girişimcide bulunmasıdır. Söz konusu potansiyel; bir işletmeyi yürütebilecek düzeyde vergi, muhasebe ve finans bilgisi, mali kaynak, insan kaynağı, itibar ve tanınma, hedef kitleyi (pazarı) tanıma, insanlarla iyi iletişim kurabilme, kararlı bir kişilik ve ihtiyacı olduğunda kendisine yardımcı olabilecek yakınlar vb. unsurlara sahip olmayı ifade eder (Hisrich, Peters, & Shepherd, 2010: 38-42).

Bu çalışmanın amacı, girişimcilikte temel ve çok önemli olan mesleki yeterlilik ve yenilikçiliğin girişimci potansiyel üzerindeki etkisini incelemektir. Bu çalışma mesleki yeterliliğin ve yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak açısından önemlidir. Bu etkinin belirlenmesi girişimci adaylarının kendi durumlarını bir girişimci olarak değerlendirebilmeleri ve daha bilinçli adım atmaları bakımından önemlidir.

1. Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde mesleki yeterlilik, yenilikçilik ve girişimcilik potansiyeli kavramları açıklanacaktır.

1.1. Mesleki Yeterlilik

Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu (5544 S.K.'nun 2. Mad. (h) bendi) yeterliliği "Bireyin sahip olduğu, yetkili otorite tarafından tanınmış bilgi, beceri ve

yetkinliktir” şeklinde tanımlamıştır. Yetkinlik, genellikle endüstriyel alan yeterliği ile bütünleşmiş geniş çaplı mesleki bilgi ve deneyim olarak tanımlanmıştır (NSSC, 2014: 3). Yetkinlik diploma, sertifika ve/veya ustalık belgesi ile belgelendirilir. Yapılan diğer tanımlar doğrultusunda mesleki yeterlilik, “meslek elemanının işinin bir parçasını oluşturan, standartlara uygun ürün/hizmet ortaya koyabilmesi için gerekli olan bilgi, beceri ve tavırları kapsayan davranışların bütünü” olarak tanımlanmıştır. Yeterlilikler, mükemmel performans elde edilmesinde ayırt edici olan bilgi, beceri ve tutumları kapsayan gözlemlenebilir davranışlardır (EARGED, 2010: 11). Yeterlilik; bilişsel, işlevsel, kişisel, ilişkisel ve etik olmak üzere beş kategoride ele alınır (Özçelik, 1992: 20):

Bilişsel yeterlilik; görerek ve uygulamalı olarak edinilen örtük bilgi ile birlikte teori ve kavramların kullanımını, bilgiye dayalı genellemeler yapmayı ve onlar üzerinden akıl yürütmeyi ifade eder (Özçelik, 1992: 20).

İşlevsel yeterlilik; girişimcinin yapmayı planladığı iş ile ilgili uzmanlık bilgisini ve analiz yeteneğini, gerekli araç ve teknikleri kullanabilmesi (Koçel, 2014: 104) ve faaliyetini gerçekleştirebilmesi için gereken teknik bilgi ve beceriye sahip olmasıdır.

Kişisel yeterlilik; gelişmeler karşısında kendini yönlendirebilmede yeterli olmaktır.

İlişkisel (Kişilerarası) yeterlilikler; temel olarak insanlarla çalışabilmeyi, sosyal etkileşim ve insanlarla işbirliği (Koçel, 2014: 104) ve ikna gibi toplumsal becerilere sahip olmaktır.

Etik yeterlilik; mesleki normlara uyma ve kişisel ve mesleki açıdan etik değerlere sahip olmaktır.

1.2. Yenilikçilik (İnovasyon)

Yenilikçiliğin farklı pek çok tanımı yapılmıştır. Schumpeter (1939: 84) yenilikçiliği “yeni bir üretim fonksiyonu kurulması” olarak tanımlamıştır. Terziovski'nin, (2007: 3) tanımında ise “yenilikçilik, mevcut veya yeni ürünleri, süreçleri ve hizmetleri geliştirerek, iyileştirerek ve ticarileştirerek müşteriler ve işletme için değer yaratmak amacıyla kaynakların kullanımınıdır”. Yenilikçiliği girişimciliğin temel unsurlarından biri olarak değerlendiren Schumpeter (1934), girişimciyi kendisinin ortaya koyduğu bir mal veya hizmetin mucidi olarak gördüğünü ifade etmiştir (Schumpeter, 1939: 102). Gerçekleşen yeniliklere bakıldığında geliştirilen birçok yeni ürünün üzerinde onu geliştiren girişimci potansiyelinin etkili olduğu görülür. Yenilikçilik, farklı bir iş veya hizmet fırsatı olarak değişimden yararlanmaları bakımından girişimcilerin özgün bir aracıdır. Girişimcilerin, başarılı yenilikçilik için fırsatları gösteren değişimi ve onun belirtileri olan yenilikçilik kaynaklarını araştırmaları gerekir. Aynı zamanda girişimcilerin başarılı bir yenilikçiliğin ilkelerini bilmeleri ve uygulamaları gerekir (Drucker, 1993: 19). Yenilikçi bir girişimci; yeni fikirlere açık, alanında yenilik yapmak için çabalayan, yaratıcı fikirlerin ortaya çıkması için astlarına yetki ve inisiyatif tanı-

yan ve çalışanlarını yenilikçi olmaları için motive eden yönleri ile ön plana çıkar (Basım vd., 2008).

1.3. Girişimcilik Potansiyeli

Ören ve Bıçkes (2011: 68) girişimciyi ekonomik ve toplumsal yaşam içerisinde, sahip oldukları özellikler ve kazandırdıkları değerler bakımından altın yakalı bireylerden üstün, ekonomik gelişim sürecinin her aşamasında var olan ve ekonomik gelişimi sürdüreceği olan birey olarak görmüş ve girişimcinin ekonomik değer üretmesinin onun ayırt edici özelliği olduğunu vurgulamışlardır. Schumpeter'e (1939: 103) göre girişimci, tam rekabetçi bir ortamda bulunan bir firmada yeni yöntemler kullanarak birim başına kullanılan üretim faktörlerinin tamamının veya bir kısmının toplam maliyetini daha düşük düzeye getiren yeniliği ortaya çıkaran kişidir. Drucker'a göre (1993: 28) girişimciler; kaynakları, düşük verimlilik ve düşük getiri alanından yüksek verimlilik ve yüksek getiri alanına kaydıran kişilerdir. Başka bir tanımda ise girişimci "yenilikçi yöntemlerle ve risk almaya ve/veya belirsizlik ortamında faaliyette bulunmaya istekli bir şekilde kaynakları değerlendirmek için inisiyatif alan kişi" olarak tanımlanmıştır (Hisrich vd., 2010: 6).

Girişimcilik ise Hisrich vd. (2010: 6) tarafından "parasal ve kişisel tatmin ödülü karşılığında finansal, psikolojik ve sosyal riskleri ve belirsizlikleri üstlenerek, gerekli zaman ve çabayı harcayarak değerli yeni bir şey yaratma süreci" olarak tanımlanmıştır. Drucker (1993: 21) her yeni küçük bir işletme kuranı girişimci olarak kabul etmemektedir. Drucker'a (1993: 22) göre girişimcilik, işletmenin yeni veya eski olmasına bakılmaksızın hem kaynaklardan sağlanan getiriyi radikal düzeyde yükseltmek hem de yeni bir pazar ve yeni müşteriler yaratmaktır. Girişimci; yönetimin kavram, ölçü ve tekniklerini kullanarak müşteri için neyin değer ifade ettiğini sorgulayarak ürünü tasarlayıp standardize eder.

Bireyin sosyal normlara uygun davranması ve sergilediği tutum dolayısıyla kendisinden algılanan güvenilirlik ve çevresinde kabul görme, öz yeterlilik ve eylem yönelimli olması bireyin taşıdığı girişimcilik potansiyeli unsurlarından kabul edilmiştir (Krueger ve Brazeal, 1994: 93-95). Girişimcilik potansiyeli, girişimcinin başarılı olabilme ihtimali olarak tanımlanmıştır (Alpkan vd., 2002). Girişimcinin sahip olduğu sosyal ve ekonomik olanakların yanı sıra iletişim becerisi, kararlılık, bilgi, birikim vb. faktörler girişimcinin başarılı olabilme ihtimalini belirler (Hisrich vd., 2010: 6-13). Başka bir ifade ile bireyin girişimci potansiyelini doğrudan etkiler (Alpkan vd., 2002; Ören ve Bıçkes, 2011: 74).

2. Araştırmanın Hipotezleri

Bu bölümde, mesleki yeterlilik ve yenilikçilik boyutlarının girişimcilik potansiyeli üzerindeki teorik etkileri; söz konusu değişkenlerin bireyin yaşadığı yere göre farklılaşmasının yanı sıra girişimci adayının yetiştirme döneminde ailesinin kendisine karşı tutumu ve girişimcilik potansiyeli arasındaki ilişki aşağıdaki hipotezlerle ifade edilmiştir.

2.1. Yaşanılan Yer ile Girişimcilik Potansiyeli, Mesleki Yeterlilik ve Yenilikçilik Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamında yapılan ankete katılanlardan 83 kişi (%46,1) Kahramanmaraş'ta, 97 kişi (%53,9) de Artvin'de yaşamaktadır.

Kahramanmaraş, Türkiye'nin Akdeniz Bölgesinde (Hatay Alt Bölgesi) yer alan sanayi ve ticaret bakımından gelişmekte olan bir ilimizdir. Kahramanmaraş'ın çalışma yaşındaki (15-64 arası) nüfusu 2017 yılbaşı itibariyle 706.119 olup (biruni.tuik.gov.tr, 18.06.2017), il genelinde 3.475 Limited Şirket faaliyet göstermektedir (www.kmtso.org.tr; elbistantso.tobb.org.tr; www.afsintso.org.tr, 18.06.2017).

Artvin Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan, Gürcistan'a açılan Sarp sınırı kapısına yakın ve Karadeniz otoyolu üzerinde olan (Arhavi ve Hopa) ilçelerde ticaret gelişmiş ancak il geneli olarak sanayi bakımından gelişmemiş olan bir ilimizdir. Artvin'de çalışma yaşındaki (15-64 arası) nüfus 2017 yılbaşı itibariyle 113.500 olup (biruni.tuik.gov.tr, 18.06.2017), il genelinde 636 (Artvin il merkezi ve beş ilçe: 264; Hopa ve Kemalpaşa: 268; Arhavi:104) Limited Şirket faaliyet göstermektedir.

Dünya Bankası 2012 yılı İş Yapma Raporunda girişimcilik seviyesini ölçmede, çalışma yaşındaki (15-64) her bin kişi başına kurulan limited şirket sayısı kullanılmıştır (Cansız, 2013, 37). Bu bilgi doğrultusunda Kahramanmaraş'ın Girişimcilik seviyesi 4,92 olarak, Artvin'in ise 5,60 olarak belirlenmiştir.

GEM (Global Entrepreneurship Monitor-Küresel Girişimcilik Monitörü), yaşadıkları çevrede fırsatları görebilen, yeni bir iş kurmak için gerekli bilgi ve beceriye sahip olduklarını düşünen ve risk alabilen kişileri "Potansiyel Girişimci" olarak tanımlamaktadır. GEM-2014 araştırmasına göre Türkiye'de potansiyel girişimcilerin oranı bölgelere göre farklılık göstermektedir (Karadeniz, 2015: 145). Benzer şekilde, Dünder ve Ağca'nın (2007: 138), üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada öğrencilerin yaşamlarının büyük bölümünü geçirdiği yerleşim yerine göre öğrencilerin girişimcilik özelliklerinin farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Karaköy vd. (2015: 548) tarafından Kırgızistan-Rusya Slavyanski Üniversitesi'nde öğrenim gören 123 öğrenci üzerinde yaptıkları araştırmada yerleşim yeri değişkeni bakımından kendi işini açmayı düşünen öğrencilerin kararları arasında fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır (Karaköy vd., 2015: 548). Yenilikçilik konusunda yapılan bir araştırmada yerleşim yeri değişkenine göre yenilikçiliğin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır (Başaran ve Keleş, 2015: 106). Araştırma kapsamında ankete katılan girişimci adayları iki farklı ilde (Artvin ve Kahramanmaraş) yaşamaktadır. Bu araştırmada girişimci adaylarının yerleşim yerine göre girişimcilik potansiyellerinin, mesleki yeterliliklerinin ve yenilikçiliklerinin farklılık gösterip göstermediğini test etmek üzere aşağıdaki hipotezler kurgulanmıştır.

H1: Girişimci adaylarının yerleşim yerine göre girişimcilik potansiyelleri farklılık gösterir.

H2: Girişimci adaylarının yerleşim yerine göre mesleki yeterlilikleri farklılık gösterir.

H3: Girişimci adaylarının yerleşim yerine göre yenilikçilikleri farklılık gösterir.

2.2. Mesleki Yeterliğin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki Etkisi

Girişimciliğin temel ilkelerinden biri, serbest meslek ve iş alanı yaratma bağlamında daha çok gizli yeteneklerin yönetilmesi yoluyla belirli bir konudaki bilginin organizasyonudur (Umunadi, 2014: 48). Serbest meslek ve/veya serbest çalışan, kendini istihdam ettiği özel işi/küçük işletmesi olan kişi olarak tanımlanmıştır (Robinson ve Sexton, 1994: 145). Bir meslekte yeterlilik, o meslekle ilgili çalışma alanında pratik uygulama ve bilgi edinme yoluyla beceri kazanımını gerektirir (Umunadi, 2014: 51). Söz konusu becerinin kazanımı ancak öğretim, yetiştirme, hizmetiçi eğitim, pratik deneyim ve işbaşı eğitim yoluyla sağlanır. Girişimcilik eğitimi, girişimci adayının gereksinim duyduğu değer üreten bilgi ve becerileri deneme yapılma yoluyla öğrenirken hataların çoğunun eğitim ile ortadan kaldırılmasını sağlar. Başarı için gerekli girişimcilik potansiyeli, girişimci adayının gerekli eğitim altyapısına sahip olması halinde artar (Okoli, 2013: 122, 126). Galloway ve Kelly (2009: 1-2), girişimcilik potansiyelinin kişilik, niyet ve ekonomik bağımsızlık arzusu ile yakın ilgisi olduğunu öne sürmüştür. Ayrıca öngörü, işletme kurma ve serbest meslek icra etmeye ilişkin genellemeler girişimci potansiyelin ölçümünde kullanılır (Galloway ve Kelly (2009: 1). Girişimcilik potansiyeli; odaklanma (focus), avantajlı olma (advantage), yaratıcılık (creativity), iç ve dış benlik/kontrol duygusu (ego-inner and outer), takım (team) ve sosyal durum (social) gibi özelliklere dayandırılarak İngilizce kavramların baş harfleri ile FACETS şeklinde kısaltılmıştır (Bolton ve Thompson, 2004; Thompson, 2004: 248). Hisrich vd. (2010: 38-42) yukarıdaki kavramlardan özellikle Thompson'un (2004: 248) takım kavramını kapsayan ve girişimcilik potansiyeline katkısı olduğu ifade edilen unsurları daha geniş perspektifte ele almıştır. Hisrich vd.'ne (2010: 38-42) göre girişimcilik potansiyelini etkileyen faktörler; bir işletmeyi yürütebilecek düzeyde vergi, muhasebe ve finans bilgisi, mali kaynak, insan kaynağı, itibar ve tanınma, hedef kitleyi (pazarı) tanıma insanlarla iyi iletişim kurabilme, kararlı bir kişilik ve ihtiyacı olduğunda kendisine yardımcı olabilecek yakınların olması vb. olarak sıralanmıştır. Galloway ve Kelly (2009: 19), farklı fakültelerden 437 üniversite öğrencisi üzerinde yapmış oldukları araştırmada öğrencilerin vermiş oldukları cevaplara göre 'zayıf girişimcilik belirtisi' ve 'güçlü girişimcilik belirtisi' olarak kategorize ettikleri katılımcıların girişimcilik potansiyeli ölçümünü yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda girişimcilik potansiyelinin deneyim ve kişisel yaşamdaki diğer bileşenlerin oluşturduğu koşullara bağlı 'potansiyel yelpazesi' olarak görülmesinden en çok etkilendiği bulgusuna ulaşmışlardır. Vaidya'ya (2014: 22) göre, öğrencilerin iş dünyasına girerken gerek duyacakları bilgi, beceri ve yetenekleri okulda almaları önemlidir. Belirli bir mesleğe yönelik

beceri ve deneyim kazandıran uygulamalı kurslardan mezun olduklarında öğrencilere daha iyi bir iş bulma fırsatı sağlamaktadır. Nijerya'da lisans düzeyinde eğitim almış 110 öğrenci ve 24 öğretmeni üzerinde yapılan çalışmada iş atölyesi ve laboratuvarında teorik ve pratik eğitime tabi tutulan öğrencilerin meslek için yeterli beceri ve birikimi edindiği ve bu öğrencilerin girişimci potansiyel taşıdıkları görülmüştür (Okoli, 2013: 127). Yapılan başka bir çalışmada da mesleki eğitimin girişimcilik potansiyelini olumlu etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (OECD, 2014: 49-50). Bu çalışmada da mesleki yeterliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu bir etkisi olup olmadığını test etmek amacıyla dördüncü hipotez aşağıdaki gibi kurgulanmıştır.

H4: Mesleki yeterliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi vardır.

2.3. Yenilikçiliğin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki

Yenilikçilikle ilgili araştırmalarda yenilikçiliğin genellikle girişimcilik perspektifinden ele alındığı görülmektedir (Koellinger, 2008; Audretsch ve Link, 2012: 1). Alan yazında yer alan girişimcilik çalışmaları da rekabetçi avantajın artırılması ve sürdürülmesinde yenilikçiliğin potansiyel yöntem olduğunu (Drucker, 1993: 136; Zahra, 1996), ayrıca potansiyel girişimcinin önceliği olan sürdürülebilir girişimcilik ile sürdürülebilir yenilikçilik arasında ilişki olduğunu vurgulamışlardır (Schaltegger ve Wagner, 2011: 226-234). Araştırmacıların girişimcilikle yenilikçiliği birbirinden ayırmadığı görülmüştür (Wang, 2013: 249). Girişimcinin, yenilikçiliği sistemli bir şekilde uygulamayı öğrenmesi gerekir. Başarılı bir girişimci yenilikçi kişiliğe sahiptir. Yeniliğe odaklı girişimci beklenmedik başarı ve başarısızlıkların nedenlerini inceler ve elde ettiği verilerle girişim için büyük bir fırsat potansiyeli taşıyan yeniliği yakalar (Drucker, 1993: 34-35). Yapılan araştırmalarda da yenilikçilik ve girişimcilik potansiyelinin ilişkilendirildiği görülmüştür (Carland vd., 1993; McDaniel, 2000). Schumpeter (1934) girişimciliği yenilikçiliğe giden bir yol, yenilikçiliği de girişimciliğin odak noktası olarak görmüştür. Bu bağlamda yenilikçilik, girişimci potansiyel ile bütünleşen önemli bir faktördür. Geliştirilen yeniliklerin hepsi girişimci potansiyelin yansıması olarak kabul edilebilir. Türkiye'de alan yazında yer alan girişimci kişilik özelliklerinden kontrol hissi, risk alma, bağımsızlık arzusu ve başarıya ihtiyacı (Alpkan vd., 2002; Ören ve Bıçkes, 2011) ve girişimcilik potansiyeli arasındaki ilişki incelenmiş ve olumlu ilişki bulunmuştur. Ancak, mesleki yeterlilik ve yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerindeki etkisi yeterince araştırılmamıştır. Bu bakımdan yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde etkisi olup olmadığını incelemek amacıyla çalışmanın beşinci hipotezi şöyle oluşturulmuştur:

H5: Yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi vardır.

2.4. Girişimci Adayının Yetiştirme Döneminde Ailesinin Kendisine Karşı Tutumu ve Girişimcilik Potansiyeli Arasındaki İlişki.

Ailelerin çocuk yetiştirme tarzı ve çocukluk dönemindeki aile ortamı bireyin girişimci eğilimini ve potansiyelini önemli ölçüde etkilediği alan yazında yer almıştır (Aytaç ve İlhan, 2007: 108). Çocuğun ailesinde gördüğü yaşam tarzı, ailesinin kendine yaklaşımı onun girişimci potansiyelini destekleyecektir (Durukan, 2005: 139). Bireyin çocukluktan itibaren yetiştirme sürecinde ilgi, sevgi, şefkat ve güven gibi temel ihtiyaçlarının aile tarafından yeterince karşılanması veya ailenin çocuğa kayıtsız kalmasına bağlı olarak kimlik, kişilik, karakter ve değerler inşa edilmekte ve kalıcı olmaktadır (Bilici, 2017: 21). Ailenin çocuğunu erken yaşlardan itibaren kişisel gelişimini destekleyecek şekilde motive etmesi ve kendi kararlarını almasına fırsat vermesi ve faaliyetlerine destek olması, çocuğun girişimcilik potansiyelinin de gelişmesini sağlamaktadır. Buna karşın ailenin çocuklarını sürekli olarak eleştirmesi, azarlaması, katı disiplin ve sürekli kontrol altına alması sonucunda çocuklarda oluşan özgüven eksikliği ve içe kapanıklık girişimci potansiyelini olumsuz etkiler (Güvenç, 1984). Ayrıca, ailesinin güvendiği ve sorumluluk bilincine sahip (Ören ve Biçkes, 2011: 68) ve aynı zamanda çocukluktan itibaren otonom bir yetiştirme dönemi geçirmiş olanların daha özgüvenli ve risk alma özelliği taşıdıkları ve bu kişilik özelliklerinin de girişimcilik potansiyelini artırdığı vurgulanmıştır (Ören ve Biçkes, 2011: 83). Bolton ve Thompson (2004: 298-299), çocukluktan gelen motivasyonun, iş etiğinin, yetersizliklerin üstesinden gelmenin, yaratıcılığın ve pozitif tutumun girişimcilik potansiyeline katkı sağladığını belirtmişlerdir.

Örücü vd. tarafından (2007: 44) Balıkesir Üniversitesi son sınıf öğrencileri üzerinde yapılan bir alan araştırmasında öğrencilerin girişimci olma isteklerinin yetiştirilme tarzına göre anlamlı derecede farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna karşın, Ören ve Biçkes'in (2011: 84) Nevşehir Üniversitesi Meslek Yüksekokulu öğrencilerini kapsayan bir çalışmada bireylerin geliştikleri ve yetiştikleri ortamın (aile vb.) ve gerekse bireylerin içinde yaşadıkları çevrenin girişimcilik potansiyelini oluşturu ve geliştiren bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Yine bu çalışmada da girişimci adayının yetiştirme döneminde ailesinin kendisine karşı tutumu ve girişimcilik potansiyeli arasındaki ilişkiyi test etmek üzere araştırmanın altıncı ve son hipotezi aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H6: Girişimci adayının yetiştirme döneminde ailesinin kendisine karşı tutumu ve girişimcilik potansiyeli arasında anlamlı ilişki vardır.

3. Araştırmanın Yöntemi

3.1. Veri Toplama Yöntemi ve Örneklem Yapısı

Çalışma Artvin ve Kahramanmaraş İlinde KOSGEB ile koordineli bir şekilde kamu kurumları tarafından düzenlenen ve uygulamalı girişimcilik eğitimlerinin verildiği kurslara katılan girişimci adaylarına anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 2016 yılı Aralık ayında Artvin ve Kahramanma-

raş'ta uygulamalı girişimcilik eğitimi alan 278 kursiyere kursun bitiminde yüz yüze anket uygulanmıştır. Ancak kursiyerlere doğrudan dağıtılan 278 anket formundan 191 dolu form geri dönmüştür. Anketlerin geri dönüş oranı %64,7 olarak hesaplanmıştır. Teslim alınan 191 anket formundan 11 adedinin özensiz doldurulduğu gözlemlendiğinden değerlendirme dışında tutularak 180 anket formu değerlendirmeye alınmıştır. Örnekleme oluşturan girişimci adayları (kursiyerler), girişimde bulunarak kendileri adına bir işletme kurabilmek amacıyla KOSGEB tarafından sağlanan Girişimcilik Destek Programı kapsamında yeni girişimci desteğine başvurabilmek için gerekli koşulları sağlamak isteyen girişimci adaylarıdır. Söz konusu koşullardan öncelikli olanları Girişimcilik Eğitimi Katılım Belgesi almış olmak ve girişimci iş planı hazırlamış olmaktır (KOSGEB, 2017).

3.2. Ölçüm Aracı

Araştırma kapsamında, demografik bilgilere ve girişimci adaylarının açmak istediği işyerinde üretilecek ürün ve/veya hizmet ile ilgili bir eğitim alıp almadığına, gerekli sermayenin ne kadarına sahip olduğuna ve yetiştirme tarzına ilişkin kategorik seçenekler içeren soruların yanı sıra mesleki yeterlilik, yenilikçilik ve girişimcilik potansiyeli ölçekleri kullanılmıştır. Yetiştirme tarzına ilişkin soru Ören ve Biçkes'ten (2011) uyarlanmıştır. Mesleki yeterliliğe ilişkin ölçek Addy vd.'den (2004) uyarlanmıştır. Yenilikçilik ölçeği, Basım vd.'den (2008) alınmıştır. Girişimcilik potansiyeli ölçeği ise Alpkan vd. (2002) tarafından Hisrich ve Peters'ten (2002) tercüme edilerek kullanılmış olan ölçektir. Mesleki yeterlilik, yenilikçilik ve girişimcilik potansiyeli ölçeklerinin soruları 5'li Likert tipinde hazırlanmıştır (1=Kesinlikle katılmıyorum-5=Kesinlikle katılıyorum).

4. Araştırmanın Bulguları

Araştırma bulgularının bir bütün olarak daha iyi açıklanabilmesi için SPSS 24.0 programından yararlanılmıştır. Araştırma bulgularının ilk bölümlerinde, girişimci adaylarının profilini göstermek amacıyla demografik özellikler, yetiştirme dönemlerinde ailelerinin kendilerine karşı tutumuna ilişkin betimleyici bilgiler verilmiştir. Girişimci adaylarının, yerleşim yerine göre mesleki yeterlilik, yenilikçilik ve girişimcilik potansiyelleri arasında fark olup olmadığı; yetiştirme döneminde ailelerinin kendilerine karşı tutumu (yetiştirme tarzı) ve girişimcilik potansiyeli arasında ilişki olup olmadığı; mesleki yeterlilik ile yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerindeki etkisine ilişkin bulguların ortaya konulması, güvenilirlik ve faktör (geçerlilik) analizi, korelasyon analizi, Ki-kare testi, bağımsız iki örnek t testi ve regresyon analizi ile verilmiştir.

4.1. Demografik Özellikler

Anketimizde girişimci adayları kursiyerlere ilişkin demografik değişkenler olarak cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim düzeyi ve hangi mesleğe dayalı bir işyeri açmayı düşündüğü sorulmuştur. Örneklemin %52,8'i bayan, %47,2'si erkektir ve katılımcıların %62,8'i evlidir. Ankete katılan girişimci

adaylarının çoğunluğu (%80,0) 20-40 yaş arasındadır. Buna paralel olarak katılımcıların çoğunluğunun (%26,1) lise ve (%26,1) lisans mezunu olup, katılımcıların diğer girişimci adayları arasında çoğunluk olarak tekstil (%8,3) ve kafeterya işletmeciliği (%7,2) yapmayı planladıkları görülmüştür. Demografik özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Demografik Özellikler	Frekans	Yüzde (%)	Demografik Özellikler	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet			Eğitim Düzeyi		
Bayan	95	52,8	İlkokul	23	12,8
Erkek	85	47,2	Ortaokul	21	11,7
<i>Toplam</i>	<i>180</i>	<i>100,</i>	Lise	47	26,1
Medeni Durum			Meslek Lisesi	17	9,4
Evli	113	62,8	Mesl. Yüks. Okulu	18	10,0
Bekâr	67	37,2	Lisans	47	26,1
<i>Toplam</i>	<i>180</i>	<i>100,0</i>	Yüksek Lisans	7	3,9
Yaş			<i>Toplam</i>	<i>180</i>	<i>100,0</i>
20-25	36	20,0	Planladığı İş Alanı		
26-30	36	20,0	Tekstil İşl.	15	8,3
31-35	36	20,0	Kafeterya İşl.	13	7,2
36-40	36	20,0	Lokanta	9	5,0
41-45	21	11,7	Mühendislik Firması	7	3,9
46-50	8	4,4	Şarküteri	7	3,9
51-56	7	3,9	Diğer (59 farklı alan)	129	71,7
<i>Toplam</i>	<i>180</i>	<i>100,0</i>	<i>Toplam</i>	<i>180</i>	<i>100,0</i>

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri, N=180
(Araştırmaya katılan kursiyer sayısı)

4.2. Girişimci Adaylarının Yetiştirme Dönemlerinde Ailelerinin Kendilerine Karşı Tutumuna İlişkin Bulgular

Girişimci adaylarının çocukluklarından itibaren yetiştirme dönemlerinde ailelerinin kendilerine karşı tutumuna ilişkin sorulara verilen cevaplardan katılımcıların çoğunluğunun (%48,3) ailesi tarafından kendisine duyulan güvene dayalı serbest bir yetiştirme dönemi geçirdikleri, büyük çoğunluğunun (%89,4) kontrollü ve/veya duyulan güvene dayalı serbest bir yetiştirme

me dönemi geçirdikleri belirlenmiştir. Girişimci adaylarının yetişme dönemlerine ilişkin bilgiler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Yetişme Tarzı	Frekans	Yüzde (%)
Yetişme dönemimde ailem her şeye karışır ve bana baskı kurardı	8	4,4
Yetişme dönemimde serbest bir yaşantım vardı	11	6,1
Yetişme dönemimde ailem beni serbest bırakmıştı; ancak sık sık kontrol ederdi	74	41,1
Yetişme dönemimde ailem bana güvendiği için serbest bir yetişme dönemi yaşadım	87	48,3

Tablo 2. Girişimci Adaylarının Çocukluklarından İtibaren Yetişme Dönemlerinde Ailelerinin Kendilerine Karşı Tutumuna İlişkin Bulgular, N=180 (Araştırmaya katılan kursiyer sayısı).

4.3. Ölçeklerin Güvenilirliği ve Geçerliliğine İlişkin Analizler

Sekaran (1999: 255) tarafından yapılan hesaplamada %95 güven seviyesinde, %5 kabul edilebilir hata üzerinden hesaplanan örneklem sayısı toplam 1000 ana kütle için 278’dir. Ankette yer alan araştırma ölçeklerinin güvenilirliği, alan yazında yaygın olarak kullanılan Cronbach’s Alfa değerleri ile ölçümlenmiştir. Ankette yer alan girişimcilik potansiyeli ölçeği değişkenlerinden alfa değeri ,70’in altında olan beş ifade ölçekten çıkarılmıştır. Bunların dışında, ölçeklerin Cronbach Alfa değerleri Nunally’nin (1978) kabul edilebilir düzey olarak tanımladığı ,70’in üzerinde değerlerden oluşmaktadır. Güvenilirlik analizinden elde edilen sonuçlar, Tablo 3’te gösterilmiştir.

Ölçekler	Cronbach’s Alpha	İfade Sayısı (N of Items)
Girişimcilik potansiyeli	,823	15
Mesleki yeterlilik	,740	4
Yenilikçilik	,701	5

Tablo 3: Araştırmadaki Ölçeklere İlişkin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Araştırmanın geçerlilik analizinde Keşfedici Faktör Analizi kullanılmıştır. Araştırmada yer alan sosyal ağda gruba katılma, bilgi paylaşımı ve inovatif davranışlar ölçeklerinin analize uygun olup olmadıklarını ölçmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett küresellik (Bartlett’s test of sphericity) testi uygulanmıştır. KMO örneklem yeterliliği katsayıları 0,6-0,7 arası kabul edilebilir, 0,7-0,8 arası iyi ve 0,8-0,9 arası ise çok iyi olarak değerlendirilir (İslamoğlu ve Alınacak, 2014: 403). KMO katsayıları bakımından ölçeklerin iyi düzeyde uyumlu olduğu ayrıca, değişkenlerin faktör yükleri oldukça iyi kabul edilen 0,50’nin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ankette yer alan ölçeklerin tamamı Bartlett küresellik testi sonucu ,000 düzeyinde anlamlı çıkmış olup, örneklemin yeterli olduğunu göstermektedir (Sharma, 1996:

116). Araştırmanın ölçeklerinin geçerlilik analizine ilişkin sonuçları Tablo 4'de gösterilmiştir.

Ölçekler	KMO Katsayısı	Yaklaşık ki-kare	df	Özdeğer	Varyans %	Anlamlılık (Sig./p)
Girişimcilik Potansiyeli	,813	802,512	105	4,643	30,951	,00
Mesleki Yeterlilik	,747	168,425	6	2,279	56,963	,00
Yenilikçilik	,657	102,731	10	2,407	48,135	,00

Tablo 4: Araştırmanın Geçerlilik (KMO ve Bartlett Testi) Analizi Sonuçları

4.4. Korelasyon Analizi

Araştırmada değerlendirilen faktörler olarak girişimcilik potansiyeli, mesleki yeterlilik ve yenilikçilik arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test edebilmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi sonucunda araştırmanın değişkenlerinden girişimcilik potansiyelinin hem mesleki yeterlilik hem de yenilikçilik ile arasında $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunduğu görülmüştür. Buna karşın mesleki yeterlilik ve yenilikçilik arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Girişimcilik potansiyeli ve yenilikçilik arasındaki ilişkinin düzeyi girişimcilik potansiyeli ve mesleki yeterlilik arasındaki ilişkinin düzeyinden daha yüksektir. Araştırmanın değişkenlerinin korelasyon analizine, ortalama değerlerine ve standart sapmalarına ilişkin sonuçları Tablo 5'te belirtilmiştir.

Değişkenler	Ortalama (Mean)	Std. Sapma	Girişimcilik potansiyeli	Mesleki yeterlilik	Yenilikçilik
Girişimcilik potansiyeli	4,3063	43472	X		
Mesleki yeterlilik	4,4403	,61429	,433**	X	
Yenilikçilik	4,4311	,45333	,387**	,092†	X

Tablo 5: Korelasyon Analizi, Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları** $p < 0,01$:
Korelasyon 0,01 düzeyi için anlamlıdır (2 tailed); † $p > 0,05$, N=180
(Araştırmaya katılan kursiyer sayısı)

4.5. Bağımsız İki Örnek T Testi

Girişimci adaylarının girişimcilik potansiyellerinin, mesleki yeterliliklerinin ve yenilikçi davranışlarının yerleşim yerine göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test etmek amacıyla öncelikle "girişimci adaylarının; girişimcilik potansiyelleri (H_{0a}), mesleki yeterlilikleri (H_{0b}), ve yenilikçi davranışları (H_{0c}) yerleşim yerine göre farklılık göstermez" sıfır (null) hipotezleri oluşturulmuştur. Yapılan analizde sıfır hipotezlerinin Levene testinin anlamlılık düzeyi .05'den büyük ($p > ,05$) olduğu için sıfır hipotezleri ret edilip alternatif hipotezler (H_1 , H_2 ve H_3) için bağımsız iki örnek T testi sonuçları incelenmiştir. T testi iki bağımsız grup arasındaki farklılıkların

anlamli olup olmadigini test etmek için kullanilir (İslamoğlu ve Alniaçık, 2014:302).

Değişkenler	Varyans	T Testi		Levene Testi		Grup İstatistiği		
		P	T	p	F	İller	Ort.	Std. Sp.
Girişimcilik Potansiyeli	Eşit dağılım	,174	1,364	83	047	Artvin	4,3471	,43843
	Eşit olm. dağılım	,174	1,366			K. Maraş	4,2586	,42807
Mesleki Yeterlilik	Eşit dağılım	,001	3,480	06	,91	Artvin	1,2477	,20415
	Eşit olm. dağılım	,001	3,482			K. Maraş	1,1347	,19523
Yenilikçilik	Eşit dağılım	,365	,365	86	031	Artvin	2,1049	,11296
	Eşit olm. dağılım	,366	,366			K. Maraş	2,0989	,10871

Tablo 6: Girişimci Adaylarının Girişimcilik Potansiyellerinin Yerleşim Yerine (Artvin-Kahramanmaraş) Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin T Testi Sonuçları
N=180 (Araştırmaya katılan kursiyer sayısı; Artvin: 97-Kahramanmaraş: 83)

Tablo 6'dan da anlaşılacağı üzere, girişimci adaylarının girişimcilik potansiyellerinin, mesleki yeterliliklerinin ve yenilikçi davranışlarının yerleşim yerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan T testi sonucu, girişimcilik potansiyeli (H1) ve yenilikçilikleri (H3) ile bireylerin yerleşim yeri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğunu ($p>0,05$), mesleki yeterlilik (H2) ile yerleşim yeri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığını ($p<0,05$) göstermiştir. Elde edilen sonuç doğrultusunda araştırmanın birinci hipotezi "Girişimci adaylarının yerleşim yerine göre girişimcilik potansiyelleri farklılık gösterir" (H1) ve üçüncü hipotezi "Girişimci adaylarının yerleşim yerine göre yenilikçilikleri farklılık gösterir" (H3) kabul edilmiştir. Araştırmanın aynı kapsamda test edilen "Girişimci adaylarının yerleşim yerine göre mesleki yeterlilikleri farklılık gösterir" (H2) şeklindeki ikinci hipotezi ise reddedilmiştir.

4.6. Regresyon Analizi

Araştırma kapsamında incelenen bağımsız değişkenler mesleki yeterlilik ve yenilikçiliğin bağımlı değişken girişimcilik potansiyelinin üzerinde etkisi olup olmadığını görmek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Söz konusu analiz önce Artvin'den katılanlar ve Kahramanmaraş'tan katılanlar için ayrı ayrı gerçekleştirilmiş olup, sonuçları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Artvin				Kahramanmaraş			
Sabit Değer	F	Düzeltilmiş R ²	Durbin-Watson	Sabit Değer	F	Düzeltilmiş R ²	Durbin-Watson
		20,541	,289		1,658		30,314
Bağımsız Değişkenler		t	p	Bağımsız Değişkenler		t	p
	β	4,082	,000		β	2,088	,040
Mesleki yeterlilik	,443**	5,129	,000	Mesleki yeterlilik	,435**	5,128	,000
Yenilikçilik	,292**	3,376	,001	Yenilikçilik	,450**	5,307	,000

Tablo 7: Artvin-Kahramanmaraş Karşılaştırmalı Regresyon Katsayıları Tablosu
Bağımlı değişken: Girişimcilik potansiyeli **p<0,001 düzeyinde anlamlıdır (2 tailed).

Analizin ikinci aşamasında, bağımsız değişkenler mesleki yeterlilik ve yenilikçiliğin bağımlı değişken girişimcilik potansiyelinin üzerinde etkisinin olup, olmadığını görmek ve geliştirilen hipotezleri (H4 ve H5) test etmek için araştırmaya katılanların tümünden elde edilen verilerle yine doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 8'de özetlenen analiz sonuçları girişimcilik potansiyelini mesleki yeterlilik ($\beta = 0.415$, $p < 0.01$) ve yenilikçilik ($\beta = 0.368$, $p < 0.01$) pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermiştir. Aynı zamanda analiz sonuçlarından bağımlı değişkenin %32,7'sinin bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı anlaşılmıştır. Başka bir ifade ile girişimcilik potansiyelindeki değişimin %32,7'si mesleki yeterlilik ve yenilikçilikteki değişimler tarafından açıklanmaktadır. Tablo 9'da mesleki yeterlilik ve yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerindeki ortak etkilerine bakıldığında anlamlılık düzeyinin yüksek ve mesleki yeterliliğin daha önemli bir etken olduğu görülmektedir. Ayrıca, Durbin-Watson test sonucu (1,661) modelde otokorelasyon olmadığını ortaya koymuştur. Bu sonuçlara araştırmada test edilmek üzere kurgulanan "Mesleki yeterliliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi vardır" (H4) dördüncü ve "Yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi vardır" (H5) beşinci hipotezleri kabul edilmiştir.

Tablo 8: Genel (Her iki il birlikte) Regresyon Katsayıları Tablosu

Bağımsız Değişkenler	β	t	p	F	Düzeltilmiş R ²	Durbin-Watson
Sabit Değer		4,598	,000	44,578	,327	1,661
Mesleki yeterlilik	,415**	6,746	,000			
Yenilikçilik	,368**	5,987	,000			

Bağımlı değişken: Girişimcilik potansiyeli **p<0,001 düzeyinde anlamlıdır (2 tailed).

4.7. Ki-Kare Bağımsızlık Testi

Çalışmada yer alan girişimci adaylarının yetiştirme tarzları ve girişimcilik potansiyelleri arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla (H6) ki-kare bağımsızlık testi uygulanmıştır. Yapılan ki-kare bağımsızlık testi sonuçları Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9: Yetiştirme Tarzları ve Girişimcilik Potansiyellerine İlişkin Ki-Kare Bağımsızlık Testi Sonuçları

İller	Model	Ki-Kare Değeri	Serbestlik Derecesi	p/Asymp. Sig. (2-sided)
Artvin (97)	Pearson Ki-Kare	69,760	69	,452
Kahramanmaraş (83)	Pearson Ki-Kare	70,973	72	,512
Genel (180)	Pearson Ki-Kare	99,407	78	,051

N=180 (Araştırmaya katılan kursiyer sayısı)

Tablo 10: Araştırma Hipotezlerinin Kabul/Ret Durumu

Araştırmanın Hipotezleri	Kabul/Red Durumu
H1: Girişimci adaylarının yerleşim yerine göre girişimcilik potansiyelleri farklılık gösterir.	Kabul
H2: Girişimci adaylarının yerleşim yerine göre mesleki yeterlilikleri farklılık gösterir.	Ret
H3: Girişimci adaylarının yerleşim yerine göre yenilikçilikleri farklılık gösterir.	Kabul
H4: Mesleki yeterliliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi vardır.	Kabul
H5: Yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi vardır.	Kabul
H6: Girişimci adayının yetiştirme tarzı ve girişimcilik potansiyelleri arasında anlamlı ilişki vardır.	Kabul

Tablo 9'daki p değeri ,05'ten büyük olduğundan "girişimci adaylarının yetiştirme tarzları ve girişimcilik potansiyelleri arasında anlamlı bir ilişki vardır"

hipotezi (H6) kabul edilmiştir $\chi^2_{(6,69);0,05} = 69,76$ $p > 0,05$, Cramer V=0,45). Ki-kare bağımsızlık testi sonucunda "Girişimci adayının yetiştirme tarzı ve girişimcilik potansiyelleri arasında anlamlı ilişki vardır" şeklinde kurgulanan altıncı ve son hipotezi kabul edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, araştırma hipotezlerinin kabul veya reddedilmelerine ilişkin durum bir bütün olarak Tablo 10'da belirtilmiştir.

Sonuç

Bu çalışmanın amacı, mesleki yeterlilik ve yenilikçiliğin girişimci potansiyel üzerindeki etkisinin yönü ve düzeyinin ölçülmesidir. Bununla birlikte, girişimci adaylarının, yerleşim yerine göre mesleki yeterlilik, yenilikçilik ve girişimcilik potansiyelleri arasında fark olup olmadığı; yetiştirme döneminde ailelerinin kendilerine karşı tutumu (yetiştirme tarzı) ve girişimcilik potansiyeli arasında ilişki olup olmadığının incelenmesidir. Bu çalışmada, Artvin ve Kahramanmaraş illerinde düzenlenen uygulamalı girişimcilik eğitimlerinin verildiği kurslara katılan girişimci adaylarına yönelik anket uygulaması yapılmıştır.

Araştırmada genel eğitim ilkököl ve lisansüstü eğitim aralığında ölçülürken, mesleki eğitim için çıraklıkta, meslek lisesinde, meslek yüksekokulunda, lisans ve lisansüstü eğitimlerde alınan mesleki eğitim ve/veya hiç mesleki eğitim almamış olma ölçütü olarak kullanılmıştır. Mesleki yetkinliğin ölçütü olarak katılımcının (girişimci adayının) açmak istediği işyerinde temel faaliyet olacak mesleği yapmak için gerekli/yeterli deneyime, bilgiye ve beceriye sahip olma, yeteneğine güvenmenin yanı sıra söz konusu meslekte çırak yetiştirebilecek kadar bilgi ve beceri sahibi olma kabul edilmiştir. Yenilikçiliğin ölçütü olarak da yeni fikirlere açık olma, yaratıcı fikirlerin ortaya çıkmasına yardımcı olduğu düşüncesiyle astlara yetki verme, başarılı olmaları için astlarına geniş inisiyatif tanıma, çalışanlarını yenilikçi olmaları konusunda motive etme ve işi ile ilgili yeni bir şeyler yapmak için çabalama dikkate alınmıştır. Ayrıca iletişim ve ikna gücü, iş çevresi, gerekli mali ve insan kaynağına sahip olma, yardım alabileceği eş dost çevresine sahip olma, kararlılık, sorumluluk alma ve güvenilirlik özellikleri girişimcilik potansiyelinin ölçütü olarak değerlendirilmiştir.

Girişimci adaylarının yerleşim yerine göre girişimcilik potansiyellerinin (H1) ve yenilikçiliklerinin (H3) farklılık gösterdiği çalışmanın birinci ve ikinci hipotezleridir. Bu alanda yapılan önceki çalışmalarda (Dündar ve Ağca, 2007: 138; Karadeniz, 2015: 145) yerleşim yeri girişimcilik potansiyeli arasında fark olduğu, Karaköy vd. (2015: 548) tarafından ise fark olmadığı belirlenmiştir. Başaran ve Keleş (2015: 106) öğretmenler üzerinde yaptıkları bir araştırmada yerleşim yerine göre yenilikçiliğin farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada girişimci adaylarının yerleşim yerine göre girişimcilik potansiyellerinin (H1) ve yenilikçiliklerinin (H3) farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma, yerleşim yerine göre girişimcilik potansiyeli açısından önceki çalışmaların (Karaköy vd. 2015: 548) aksine Karadeniz, (2015: 145) ve Dündar ve Ağca'nın (2007: 138)

araştırma sonucu ile benzerlik gösterirken yenilikçilik bakımından Başaran ve Keleş'in (2015: 106) bulgularıyla benzer bir sonuç ortaya koymuştur. Girişimci adaylarının mesleki yeterliliklerinin yerleşim yerine göre farklılık göstermediği çalışmanın ikinci (H2) hipotezidir. Bu alanda önceden yapılmış bir çalışmaya rastlanmadığından bu çalışmanın önemli bir katkısı olacağı düşünülmektedir. Araştırma verilerinin analizi sonucunda girişimci adaylarının mesleki yeterliliklerinin yerleşim yerine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği anlaşılmıştır.

Mesleki yeterliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi olduğu çalışmanın dördüncü hipotezidir (H4). Bu alanda daha önce yapılan çalışmalarda (Okoli, 2013: 127; Vaidya, 2014: 22; OECD, 2014: 49-50) mesleki yeterliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi olduğu sonucu çıkmış olması bu çalışmayı desteklemektedir. Girişimci adaylarının açmak istediği işyerinde temel faaliyet olarak planladığı mesleği yapmak için gerekli/yeterli deneyime, bilgiye ve beceriye sahip olmaları aynı zamanda söz konusu meslekte çırak yetiştirebilecek kadar bilgi ve beceriye de sahip olmaları girişimcilik potansiyelini artırmaktadır.

Yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi olduğu çalışmanın beşinci hipotezidir (H5). Yenilikçilik; girişimci adayının yeni fikirlere açık biri olduğu, astlara yetki ve geniş inisiyatif vermenin yaratıcı fikirlerin ortaya çıkmasına yardımcı olduğu ve başarıyı artırdığı, çalışanların yenilikçi olmaları hususunda motive edilmesi ve işi ile ilgili yeni bir şeyler yapmak için çaba gerektiği algısıdır. Bu alanda daha önce yapılan bazı araştırmalarda yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Schumpeter, 1934; Drucker, 1993: 35; Carland vd., 1993; McDaniel, 2000). Bu çalışmada da yenilikçiliğin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu ve anlamlı etkisi olduğu görülmüştür.

Girişimci adaylarının yetiştirme tarzları ve girişimcilik potansiyelleri arasında anlamlı ilişki olduğu çalışmanın altıncı ve son hipotezidir (H6). Bu alanda Örüçü vd. (2007: 44) tarafından daha önce yapılan çalışmada katılımcıların girişimci olma isteklerinin yetiştirilme tarzına göre anlamlı derecede farklılık göstermediği sonucu çıkmasına karşın, Ören ve Biçkes'in araştırmasında (2011: 83) katılımcıların yetiştirme tarzları ve girişimcilik potansiyelleri arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada da katılımcıların yetiştirme tarzları ve girişimcilik potansiyelleri arasında anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi araştırmada elde edilen bulgulara göre, girişimci adaylarının çoğunluğunun yetiştirme dönemlerinde gerek aile tarafından kontrollü gerek güvene dayalı serbest bir yaşam sürdüklerini bildirmişlerdir. Bu sonuç, alan yazında yer alan bilgileri desteklemektedir (Durukan, 2005: 139; Aytaç ve İlhan, 2007: 108). Sonuçlar, aynı zamanda bireylere kişiliklerinin şekillendiği yetiştirme döneminde aile tarafından sağlanan kendi kararlarını alma ve uygulama serbestisi ve sağlanan desteğin bireyde özgüven gelişimi ve sorumluluk

alma eğilimine bağlı olarak girişimcilik potansiyeli ile ilişkili olduğu þeklinde yorumlanmıştır.

Sonuçların, yalnız 2016 yılı Aralık ayında Artvin ve Kahramanmaraþ'ta düzenlenen uygulamalı girişimcilik eğitimine katılanlar ile sınırlı olması, diğer zamanlarda ve diğer illerdeki girişimci adayları için genelleme yapılmasını engellemektedir. Bu alanda bundan sonra yapılacak çalışmaların sonuçlarının genelleştirilebileceği düzeyde daha geniş katılımlı yapılması yararlı olacaktır. Ayrıca, bir mesleğe dayalı faaliyet olan girişimde bulunmada; mesleki eğitim almış olmak, mesleki yetkinliğe ve yenilikçi bir anlayışa sahip olmak girişimin sürdürülebilirliği ve rekabetçiliği bakımından başarısını artıracaktır. Bu nedenle girişimci adaylarının eğitim aldıkları, mesleki açıdan yeterli oldukları iş alanında girişimde bulunmaları ve her zaman yenilikçi olmaları önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- ADDY D vd. (2004). *The Work Practice Questionnaire: A Training Evaluation Measurement Tool for the Alcohol and Other Drugs Field*, National Centre for Education and Training on Addiction. Australia: Flinders University. Ağustos 21, 2015 tarihinde <http://nceta.flinders.edu.au/files/7612/6318/0413/EN1.pdf> adresinden alındı
- ALPKAN Lütfühak vd. (2002). "Girişimcilik Hisleriyle Girişimcilik Potansiyeli Arasındaki İliþki: Gebze ve Civarındaki Girişimciler Üzerine Bir Saha Araştırması", *21. Yüzyılda KOBİ'ler Sempozyumu* (s. 1-11). Gazimagosa, Kıbrıs: Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- AUDRETSCH David B.-Albert Link (2012). "Entrepreneurship and Innovation: public policy frameworks", *Journal of Technology Transfer*, 37(1): 1-17. doi:10.1007/s10961-011-9240-9.
- AYTAÇ Ömer – S. İlhan (2007). "Girişimcilik ve Girişimci Kültür: Sos-yolojik Bir Perspektif", *S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18: 101-120.
- BASIM Nejat vd. (2008). "Çalışanların Öz Yeterlilik Algılamasının Yenilikçilik ve Risk Alma Üzerine Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19:121-130.
- BASIM Nejat vd. (2009). "Öğrenen Algısının Örgüt İçi Girişimciliğe Etkisi: Kamuda Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(3): 27-44.
- BAŞARAN Semra D. – Süleyman Keleş (2017). "Yenilikçi Kimdir? Öğretmenlerin Yenilikçilik Düzeylerinin İncelenmesi", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(4): 106-118
- BİLİCİ İbrahim E. (2017). "İnformal Öğrenme, Çocuk ve Suç Olgusu", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37): 21-31
- BOZKURT Öznur- Kutbettin Erdurur (2013). "Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2): 57-78.
- CAMELO-ORDAZ, Carmen vd. (2011). "The intrapreneur and innovation in creative firms", *International Small Business Journal*, 30(5): 513-535.

- CANSIZ Mehmet (2013). "Türkiye'nin Yenilikçi Girişimcileri: Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Örneği", T.C. Kalkınma Bakanlığı, Yayın No: 2850.
- CARLAND JoAnn C. vd. (1993). "Portraits of potential entrepreneurs: An empirical investigation", *Journal of Business and Entrepreneurship*, 5(1): 59-68.
- DRUCKER Peter F. (1993). "Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles", New York: Harper Business.
- DURUKAN Tülin (2005). "Küresel Girişimcilik"; Oya Aytemiz Seymen, Tamer Bolat (editörler) Küreselleşme ve Çok Uluslu İşletmecilik, Ankara: Nobel Yayınları
- DÜNDAR Süleyman - Veysel Ağca (2007). Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin İncelenmesine İlişkin Ampirik Bir Çalışma, H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 1, 121-142
- EARGED. (2010). *Modüler Program Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Ankara: MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. Haziran 24, 2015 tarihinde http://yegitek.meb.gov.tr/tamamlanan/Moduler_Program_degerlendirme.pdf adresinden alındı
- GALLOWAY, Laura – Steve Kelly (2009). "Identifying Entrepreneurial Potential? An Investigation of the Identifiers and Features of Entrepreneurship", *International Review of Entrepreneurship*, 7(2): 1-24.
- GÜVENÇ Bozkurt (1984). *İnsan ve Kültür*, 4.Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- HISRICH, Robert - Michael Peters (2002). *Entrepreneurship* (5. b.), Boston: Irwing McGraw-Hill
- HISRICH, Robert vd. (2010). *Entrepreneurship* (8. b.), New York: McGraw-Hill/Irwin.
- İSLAMOĞLU Hamdi - Ümit Alniaçık (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (4. b.), İstanbul: Beta Yayınları,.
- KARADENİZ Esra (2015). *Türkiye'de ve Bölgeler'de Girişimcilik*, TEB ve KOSGEB Araştırma Raporu, 1-147.
- KARAKÖY Çağatay vd. (2015). "Eğitim ve Kültürün Girişimciliğe Etkisi: Geçiş Ekonomilerinden Kırgızistan'da Üniversite Öğrencilerine Yönelik Saha Araştırması", International Conference on Eurasian Economies, Kazan, Russia-9-11 September 2015.
- KOÇEL Tamer (2014). *İşletme Yöneticiliği* (15. b.). İstanbul: Beta Yayınevi.
- KOELLINGER Philipp (2008). "Why are some entrepreneurs more innovative than others?", *Small Business Economy*, 31:21-37. doi:10.1007/s11187-008-9107-0
- KOSGEB. (2017, Haziran 30). *KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı)*. KOSGEB Web Sitesi: <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/1231/girisimcilik-destek-programi> adresinden alındı
- KRUEGER Norris F. – Deborah Brazeal (1994). "Entrepreneurial Potential and Potential Entrepreneurs", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(3): 91-104.

- LUECKE Richard (2010). *Giriþimcinin El Kitabı: Yeni İşinizi Kurup Büyütmek İçin Gerekli Araçlar ve Teknikler*. (tr. Ümit Şensoy) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- McDANIAL, Bruce A. (2000). "A Survey on Entrepreneurship and Innovations", *Social Science Journal*, 37(2), 277-284.
- MÜFTÜOĞLU Tamer - Durukan Tülin (2004). *Girişimcilik ve KOBİ'ler* (1 b.). Ankara: Gazi Kitabevi.
- NONAKA, Ikujiro (1991). "The knowledge-creating company", *Harvard Business Review*, 69: 96-104.
- NSSC (2014). *Skills: Determination for Trainer and Assessor Competencies*. Australia: National Skills Standard Council. Haziran 24, 2015 tarihinde <http://www.industry.gov.au/skills/NationalStandards/Documents/DeterminationforTrainerandAssessorCompetencies.pdf> adresinden alındı
- NUNALLY Jum C. (1978). *Psychometric Theory* (2. b.). New York: McGraw Hill.
- OECD. (2014). *Supporting entrepreneurship in the vocational training system in Tunisia*. Clearance Center: OECD Working Papers. Eylül 12, 2015 tarihinde [http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/401B9D4C50EE9220C1257D7B004F24E6/\\$file/VET-entrepreneurship-Tunisia-Final-EN.pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/401B9D4C50EE9220C1257D7B004F24E6/$file/VET-entrepreneurship-Tunisia-Final-EN.pdf) adresinden alındı
- OKOLI Thersa O. (2013). "Mechanisms for Scaling-Up the Entrepreneurship Potentials of the Agricultural Science Graduates", *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(5), 121-128. doi:10.5901/ajis.2013.v2n5p121
- ÖREN Kenan – Mehmet Biçkes (2011). "Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki Etkileri (Nevşehir'deki Yüksek Öğrenim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma)", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3):67-86.
- ÖRÜCÜ Edip vd. (2007). "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Faktörlerin Etkisi", *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2(2): 27-47.
- ÖZÇELİK Durmuş A. (1992). *Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi)* (3. b.). Ankara: ÖSYM Yayınları.
- ÖZKUL Gökhan (2007). "Kapitalist Sistemin Sürükleyici Aktörleri: Ekonomik Teoride Girişimciler", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(3): 343-366.
- PECH Richard J. – Alan Cameron (2006). "An Entrepreneurial Decision Process Model Describing Opportunity Recognition" *European Journal of Innovation Management*, 9(1):61-78.
- POLANYI Michael (1966). *The Tacit Dimension*. New York: Doubleday and Company Inc.
- ROBINSON Peter B. – Edwin Sexton (1994). "The effect of education and experience on Self-employment success", *Journal of Business Venturing*, 9(2):141-157.

- SCHALTEGGER Stefan – Marcus Wagner (2011). “Sustainable Entrepreneurship and Sustainability Innovation: Categories and Interactions”, *Business Strategy and the Environment*, 20(4):222-237. doi:10.1002/bse.682
- SCHUMPETER Joseph A. (1934). *The Theory of Economic Development* (3. b.). Cambridge: Harvard University Press.
- SCHUMPETER Joseph A. (1939). *Business Cycles: A Theoretical, Historical and Statistical Analysis of the Capitalist Process*. London: McGraw-Hill Book Company.
- SHARMA Subbash (1996). *Applied Multivariate Techniques*. New York: John Wiley and Sons Inc.
- TEECE David J. (2009). *Dynamic Capabilities and Strategic Management: Organizing for Innovation and Growth*. Oxford, GBR: Oxford University Press.
- TERZIOVSKI Mile (2007). *Building innovation capability in organizations: An International Cross-Case Perspective* (Series on technology management b., Cilt 13). London: Imperial College Press.
- THOMPSON John L. (2004). “The facets of the entrepreneur: identifying entrepreneurial potential”, *Management Decision*, 42(2):243-258. doi: 10.1108/00251740410515861.
- TOKAT Ali O. (2007). *Öz Yeterlilik Algısının Performans ve Girişimciliğe Etkisi: Uygulamalı Bir Araştırma*, Kara Harp Okulu, Ankara (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- TOP Seyfi (2006). *Girişimcilik Keşif Süreci* (1. b.). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- UMUNADI E. Kennedy (2014). “Entrepreneurial, Technical and Vocational Skills Required for Self-Reliance and Job Creation in Nigeria”, *British Journal of Education*, 2(5):48-56.
- VAIDYA Shipra (2014). “Entrepreneurship and Skill Development”, *Developing Entrepreneurial Life Skills: Creating and Strengthening Entrepreneurial Culture in Indian Schools* (Shipra Vaidya, ss. 15-35). New Delhi: SpringerBriefs in Education. doi:10.1007/978-81-3
- WANG Yu-Lin vd. (2013). Entrepreneurial opportunity recognition: an empirical study of R&D personnel. *Management Decision*, 51(2):248-266. doi:10.1108/00251741311301803.
- ZAHRA Shaker A. (1996). Governance, ownership, and corporate entrepreneurship: the moderating impact of industry technological opportunities. *Academy of Management Journal*, 39(6):1713-1735.
- <http://www.afsintso.org.tr/> (18.06.2017).
- <http://www.artvintso.org.tr/> (18.06.2017).
- <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (18.06.2017).
- <http://elbistantso.tobb.org.tr/> (18.06.2017).
- <http://www.hopatso.org.tr/> (18.06.2017).
- http://www.kmtso.org.tr/firma/ara?keyword=&meslek_id=&unvan=&firma_tip_id=2&ilce_id=&yil1=&yil2=&search=1# (18.06.2017).